

könyvtárjegyzékeket. A könyvek értékét illetőleg az irodalmi és erkölcsi, oktató és szórakoztató szemponton kívül az iskola jellegét és a tanulók korát és ízlését is figyelemre kell méltatni. Az oktató és szórakoztató művek arányszámát a beérkezett jelentésekből nem igen lehet megállapítani: általában az utóbbiak az elemi, az előbbieké a középiskolákban vannak többségben. A könyvek kiadása többnyire magánvállalatok útján történik, néhány államban a tanügyi hatóságok is foglalkoznak vele, sőt pályázatokat is hirdetnek. »Magyarországon a kiadók írnak ki pályázatokat« (a 38. lapon idézve a magyar hivatalos jelentésből a 95—96. lapon). Az Amerikai Egyesült-Államokban, Olaszországban és Új-Zélandban az ifjúsági irodalommal külön kongresszusokon is foglalkoztak.

Kötetünk szinte kézzelfoghatóan szemlélteti azt a változatosságot és tarkaságot, amely e fontos nevelő intézmény dolgában világszerte uralkodik. Ugyanerről tanúskodnak a Bureaunak már eddig megjelent kiadványai a geopedagógia követelményeként. Am e sokféleségben egyes részletek különösen megragadják a pedagógus figyelmét és esetleges honosítás érdekében elmélkedésre készítetik.

hf.

Internationale Zeitschrift für Erziehung. 1940, 5—6. sz.

5. szám. Terjedelem és jelentőség dolgában első helyen kell említeni a nemzetközi pedagógiai bibliográfia számára készült német részt (143—230. lap.). Ebben Albert Dietrich a hirschbergi tanárképző intézet pedagógia tanára első ízben ad kimerítő áttekintést a nemzeti szocializmus pedagógiai irodalmáról: a címekezt kiegészítve a munkák tartalmával és viszonyával a német szellemiség történelmi fejlődéséhez. Kimutatja, hogy ez az irodalom nem éri be a határszéli tényezők (módszer stb.) tárgyalásával, hanem a mai Németországnak megfelelő intellektuális fordulatot jelent. A nevelés filozófiája, állapítja meg a felsorakoztatott munkák tömege alapján, ma egyenértéke az élet és a történelem filozófiájának, amennyiben az ember mindenütt az élettani, történelmi és társadalmi kölcsönös függőségek középpontjában foglal helyet. — Gerhard Krause a minisztérium sajtóreferense »A német nevelésügy a háborúban« c. cikkében hivatalos rendeletekre támaszkodva tárja eléink a háború visszahatásait a német iskolákra és egyetemekre a nyomukban járó módosításokkal együtt. Ennek során kiderül, hogy a német kormány az egész vonalon számolt a folyó élet változatos körülményeivel, szükségleteivel. 1939 szept. 7. óta valamennyi német iskola, 1940. jan. óta pedig az összes egyetemek teljes »üzemben« vannak. Természetes, hogy a sok ezernyi tanító és tanár harctéri szolgálata gyakran több osztály összevonását és a felső osztályok bifurkációjának (matematikai és nyelvi csoport) megszüntetését követelte. Másrészt az egyetemek, ugyancsak ideiglenesen, csökkentették a szünidőket, az évharmadokat félévvel helyettesítették a tanulmányi idő megrövidítése érdekében. Mind ennek ellenére a háború Németországban nem csorbította a nevelés és a tudomány tekintélyét, sőt növelte. A hadsereg nagyszámú hallgatót szabadságot, ezzel lehetővé tévén tanulmányaik folytatását és vizsgálataik elvégzését. Új egyetemi tan-székeket szerveztek és buzgón állították vissza az előbbi német iskolarend-

szert a birodalomhoz visszacsatolt német keleti területeken. — Ugyanez a szellem vonul végig az olasz nemzetnevelő minisztérium »*Scuole Rurali in Italia*« c. közleményén. Mussolini tisztaban lévén az ország mezőgazdasági hanyatlásának végzetes következményeivel kezdetől fogva egész súlyával karolta fel a falvak ifjúságának nevelését. E tekintetben a »*Carta della Scuola*« egy hosszú fejlődés betetőzését jelenti. A még e század elején uralkodó magánkezdeményezést 1920-tól kezdve a fasizmus váltotta fel az »*Opera Nazionale Balilla*« szervezettel, 1939. jan. 1. pedig valamennyi mezőgazdasági iskola a nevelésügyi minisztérium hatáskörébe került. Ez az újjászervezett mezőgazdasági iskolákat a falusi élet igaz szellemével igyekszik megtölteni. — Egy német szerző az amerikai önkéntes munkaszolgálat, vezetésével és nevelésével foglalkozik: *Civilian Conservation Corps (CCO)*. Ez az intézmény rendkívül népszerű, a lakosságnak 82 százaléka további kifejlesztése mellett foglalt állást. Roosevelttel és téren üdvös reformmunkát végzett: a szigorú katonai fegyelem mellett kellő szerepet juttatott a szellemi kiképzésnek, úgy hogy a CCC jelentős népnevelő és nemzeti feladat megvalósítására alkalmas. — Egy kalkuttai szerző »*National Reconstruction through Education in India*« c. cikkében kimutatja, hogy India újjászületése pusztán iskolai reformokkal nem oldható meg. Az iskola még nem nevelés, mert ez magában foglalja az egész nép fejlődését. Csak ez képes tehát a nemzet belső egységét és ezzel a politikai szabadságot biztosítani: a nemzeti ébredés szelleme hassa át az egész népet. Erre szerzőnk szerint változatos alakulataival egyedül a tábor alkalmas, amit Németország is sikerrel hajtott végre. Viszont mindaz, amit India megvalósítani igyekszik, nem lehet idegen minták szolgái utánzása, hanem »alakban és eszmében indiai«. Ilyen sürgősen időszzerű nemzeti célok a szolgák alázatosságának kiküszöbölése és a Wardha-terv értelmében a kézműves és kézimunkabeli hivatások megbecsülése.

A 6. szám nagyobb értekezési és rövidebb közleményei bíráló és vitázó hangnemben a ma jegyében íródtak. Élesen tükröztetik az egymással szemben álló viaskodó nagyhatalmak szellemiségének és ennek függvényeként az embernevelés körül tapasztalható ellentéteit. Ennek alapján a folyóiratnak tartalmas füzetei majdan értékes forrásul szolgálnak korunk pedagógiai mozgalmainak történetéhez. A francia nevelés válságával két cikkben egy-egy berlini és bécsi szerző foglalkozik: *Vereség és átalakulás*, illetőleg *Állami és felekezeti iskola Franciaországban* címmel. Franciaország összeomlása, olvassuk, napfényre hozta azt a válságot, amely a francia értelmiség életében az utóbbi években csendben megindult. A francia nevelés ügyét, amelyet mindmáig — főleg a szökés miatt elítélt Jean Zay volt miniszter reformjainak hatása alatt — első sorban technikai, értsd az idő és pedagógiai módszerek kérdésének tekintettek, ma ismét a természet és a történelem alapjainak szemszögéből vizsgálják. Kutatják az összeomlás lünett. Egyrészt azzal vádolják a tanítószágot, hogy nem volt képes azokat a milliárdnyi szilárd jellemű és jóhiszemű szellemű embereket nevelni, akikre Franciaországnak szüksége volt, amiért is első sorban a tanítóképzést kell újjászervezni. Mások a kezdetleges észjárásnak, lelkeségnek (*mentalité pri-*

maire) kiküszöbölését sürgetik, amely a tudást összetévesztette a kultúrával: olyan iskolát akarnak, amely a jellemre való nevelés otthona. Még mások a nagy jobbrafordulást a testi nevelés mélyítésétől várják. Pétain tábornagy mind e kívánságok szószólója lett a következő fogalmazásban: »A francia iskolának mindenek előtt *nemzetinek* kell lennie, mert a franciáknak nincs magasabb érdekük Franciaországénál. A holnap franciája ne Franciaország biztonságát válassza eszményül, hanem a vezető kezdeményezését, a munkának és minőségének szenvedélyét«. — Az első cikk jelzi azokat az intézkedéseket, amelyeket a tábornagy kormánya már végrehajtott, míg a második a nyilvános és felekezeti iskolák viszonyával foglalkozik. Ennek időszerűségét az egyházi tanítórendeknek a nyilvános tanításba való bekapcsolása adja meg: a harmadik köztársaság merőben laikus iskoláját az új rendszer a morális iskolával váltja fel.¹

Az angol tudománynak szellemtörténeli székhelye a világháborúban címmel a német szerző politikai szempontból vizsgálja a *Pamphlets d'Oxford* c. kiadványsorozatot, amelyben neves angol tudósok háborús nyilatkozatai jelentek meg Németország ellen. Ezekből megállapítja, hogy az angol tudomány már eleve céltudatosan járt el: szeméremveti Németországnak, hogy elárulta a német idealizmust és a nyers erő főképviselőjévé lett. A »bűnösök« Nietzsche és Treitschke, akik elkortárcodták Kant örökségét és Németországot legjobb hagyományainak megtagadására bírták. Szerzőnk hevesen szembeszáll ezzel a hamisító magyarázattal. — W. H. Kilpatrick a Columbia-egyetem pedagógia tanára az Amerikában ma divattá lett s sokat vitatott *Progressive Education* fogalmát igyekszik tisztázni. Ennek hívei az Egyesült Államok leghaladottabb és legmodernebb híveinek tekintik magukat, amivel szemben az ellentábor azzal vádolja őket, hogy a nevelést vallásos szkepticizmussal aláássák és az iskolát kívüleső elvekkel megrontják. Amde Kilpatrick szerint a progresszív nevelés ellentéte a régi idők tanuló iskolájának, amely a tantárgyakat »avégből közli, hogy majdan az életben alkalmazhassák, ez azonban csak az iskolázás után kezdődik.« Ezzel szemben mondja Kilpatrick, a progresszív nevelés abból az elvből indul ki, »hogy élni megtanulni csak magának az életnek folyamában és azon keresztül lehet«. Ezért a pedagógiai hatásokat az életben előforduló helyzetekre, szituációkra

¹ Ezt a helyzetképet felette tanulságosan egészíti ki a Magyar Nemzet 1940. dec. 31. sz.-ban *Isten mint »tantárgy« a francia iskolákban* című cikk, amelyből közöljük a következő jellemző részleteket: Az igaz és a hamis, a jó és a rossz, a rend és a zűrzavar között nem lehet semlegeseknek maradnunk — írta Pétain abban a tanügyi alapelveket tartalmazó cikkben, amely a *Revue des Deux Mondes*-ban még az összeomlás előtt jelent meg... Chevalier közoktatásügyi államtitkár szerint: az Isten eszméje nem függ egyedül a hittől vagyis egy pozitív, zsidó vagy mohammedán vallástól. Gyökerei első sorban az értelemben vannak, tehát minden hit-felekezettől függetlenül racionális síkon fejthető ki... A közoktatás reformja különben nemcsak az Isten-hit általánosítására terjed ki, hanem több olyan erényre, amelyeket az új francia közélet hangsúlyozni kíván: engedelmesség, munka, bátorság, őszinteség, sőt udvariasság és tiszteletteljes külső viselkedés. — L. még: A francia nevelés- és oktatásügy válsága (Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlöny 1940—41, 281—84. l.).

vezeti vissza, mert csak ezek képesek a tanulót passzivitásából kicsalni és saját erejére utalni. — Két belga (liège-i) egyetemi tanár tollából kapjuk a majdan kiadandó nemzetközi pedagógiai tájékoztató számára írt beszámolót az 1935—1940 időszakról (286—310. l.). A szakirodalomnak kimerítő felhasználásával adnak áttekinthető képet a ma — úgylátszik — alkonyatukhoz ért belga pedagógiai módszerekről és neveléstudományi kutató munkákról. Decroly hazája a legújabb korig főleg a népiskolai módszer területén fej-
tett ki buzgó és az 1936-iki tantervekben megvalósított tevékenységet. Ezzel párhuzamosan haladt a három belga egyetem pedagógiai intézeteiben és lélektani laboratóriumaiiban folytatott beható munka. A gyakorlatra az országnak kétnyelvűsége és felekezeti különválása érezhető hatással volt.

k.f.

Uj magyar könyvek és füzetek ¹

*Árpássy Gyula: A XIX. század magyar tanítóképzőinek értékes munkásai. Budapest, 1941. (8-r., 18 l.)

*Balogh Béla: Pályaválasztási motívumok. Budapest, 1942. (8-r., 64 l.)

*Baktay Ervin: A diadalmas joga. A megismerés és önuralom tana Budapest, 1942. (8-r., 255 l.)

*Baktay Ervin: India bölcsesége. Budapest, 1943. (8-r., 256 l.)

*Balanyi György (szerk.): Magyar piaristák a XIX. és XX. században. Budapest, 1942. (N 8-r., 465 l.)

*Barankay Lajos: A magyar reneszánsz-kor felsőoktatása. Pécs, 1943. (8-r., 23 l.)

*vit. Bessenyei Lajos: A középiskolai tantárgyak módszeres tanítása. Debrecen, 1941. (8-r., 233 l.)

*Biczó Ferenc: A magyar vers korszerű tanítása. Kaposvár, 1942. (8-r., 179 l.)

*Birkás Géza: Montaigne sorsa Magyarországon. Budapest, 1942. (8-r., 19 l.)

*Bíró Vencel—Boros Fortunat: Erdélyi katolikus nagyok. Kolozsvár, 1941. (8-r., 194 l.)

Boda István: Egyszerű személyiségvizsgálat. Budapest, 1942. (8-r., 32 l.)

Boda István: A magyar alkalmazkodás problémája. Budapest 1941. (8-r., 16 l.)

Boda István: Magyar hibák. Budapest, 1942. (8-r., 13 l.)

Boda István: A „magyar“ jelleg forrásai. Budapest, 1942. (8-r., 11 l.)

Boda István: A magyar személyiség főjegyei. Budapest, 1942. (8-r.,

172 l.)

Boda István: Neveléstani alapkérdések. Budapest, 1942. (8-r., 107 l.)

Békésy Sándor: Hivatások, életpályák. Gyakorlati pályavezető. Budapest, 1942. (8-r., 175 l.)

*Bohn Ferenc: A testnevelés története. Budapest, 1942. (8-r., 377 l.)

Bukovszky Ferenc: A film szerepe a matematikai tanításban. Budapest, 1941. (N 8-r., 11 l.)

¹ A *-gal jelzettekre visszatérünk.